

Łódź, 23 marca 2018 r.

Prof. zw. Sławomir Iwański
Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa
Telewizyjna i Teatralna
im. Leona Schillera w Łodzi

Recenzja pracy doktorskiej, będącej dziełem artystycznym wraz z jego opisem, w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora w dziedzinie sztuk plastycznych, dyscyplinie sztuki piękne mgr. Sławomirowi Śląskiemu na Wydziale Projektowym Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach.

Wysoka Rado!
Szanowna Pani Dziekan!

Na wystawie TYPE + Tekst, która odbyła się w Muzeum Miasta Łodzi w październiku ubiegłego roku, moją uwagę zwrócił plakat typograficzny pt. „Moździer”. Metryczka pod plakatem informowała, że jego autorem jest Sławomir Śląski. Skrótowo rzecz ujmując, całą przestrzeń białego tła plakatu wypełniały czarne litery, które tworzyły nazwisko znakomitego pianisty w układzie przypominającym klawiaturę fortepianu. Bardzo oszczędna, wręcz rygorystyczna koncepcja opracowania graficznego plakatu skutkowałam jego doskonałym działaniem plastycznym. Wśród wielu prezentowanych bardzo ciekawych plakatów ten się wyraźnie wyróżniał.

Sławomir Śląski po ukończeniu w 2001 r. Technikum Energetycznego w Jaworznie, rozpoczął studia magisterskie na Wydziale Artystycznym na kierunku Grafika w Wyższej Szkole Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi (obecnie Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna), studia ukończył z wyróżnieniem (2007 r.).

W latach 2011-2012 odbył studia podyplomowe na kierunku Zarządzanie w kulturze, sztuce i turystyce kulturowej na Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach. W latach 2013-2017 był doktorantem Środowiskowych Studiów Doktoranckich prowadzonych w Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach.

Sławomir Śląski praktykę dydaktyczną rozpoczął jeszcze w trakcie studiów magisterskich (2006-2007) w Pracowni Typografia i obrazu, którą prowadził dr Tadeusz Piechura. Myślę, że to spotkanie i współpraca ze znakomitym artystą miało decydujący wpływ na twórczość projektową doktoranta. To wówczas zapoznał się z twórczością Tadeusza Piechury. Poznał Jego nowatorską i oryginalną twórczość plakatową, którą cechuje wspólny charakter graficzny, uzyskiwany głównie przez zastosowanie oszczędnych i lapidarnych środków wyrazu. Na pewno zauważył, że plakaty Tadeusza Piechury charakteryzuje bardzo duży ładunek intelektualny oparty o sugestywne działanie metafory oraz twórcza kontynuacja koncepcji konstruktywistycznej, ze szczególnym uwzględnieniem kreatywnej funkcji typografii.

Myślę, praktyka dydaktyczna pod kuratelą znakomitego artysty była być może decydująca w wyborze drogi twórczej Sławomira Śląskiego, wówczas adepta sztuki projektowej.

W latach 2007-2009 doktorant prowadził zajęcia w Wyższej Szkole Humanistyczno-Ekonomicznej (obecnie Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej) w Łodzi z następujących przedmiotów: Podstawy grafiki projektowej, Warsztat komputerowy, Grafika edytorska. Kolejne doświadczenie dydaktyczne zdobywał, prowadząc zajęcia w Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach na Wydziale Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej. Wykładał tam przedmioty związane z grafiką edytorską.

Ponadto Sławomir Śląski już jako doktorant odbył praktykę dydaktyczną pod kuratelą prof. Michała Klisia w Jego autorskiej Międzywydziałowej Pracowni Projektowania Plakatu oraz w Pracowni Komunikacji Wizualnej prowadzonej przez dr hab. Ewę Stopę-Pielesz. Należy dodać, że pani dr hab. Ewa Stopa-Pielesz jest promotorem doktoratu Sławomira Śląskiego. Myślę, że skoro podjęła się tej opieki, to na pewno dostrzegła potencjał twórczy doktoranta.

Równolegle do zdobywania umiejętności dydaktycznych, doktorant pracuje twórczo, głównie w zakresie projektowania graficznego, projektuje plakaty, znaki graficzne, wydawnictwa katalogowe i książkowe. Opierając się na dostarczonej dokumentacji dokonał artystycznych oraz wystawienniczych, mogę stwierdzić, że w latach 2007-2017 zaprojektował 27 pozycji wydawniczych, głównie katalogowych, oraz okładki książek, 65 plakatów i 14 znaków graficznych (10 zrealizowanych).

Moją uwagę zwróciły plakaty i okładki wydawnictw, w których najważniejsze działania plastyczne osiągnięte zostało głównie przy użyciu środków typograficznych, przy pomocy których autor poszukuje celnego i lapidarnego języka artykulacji plastycznej, umiejętnie przekształcając znaki literne w obraz.

Przykłady takich plakatów to:

- Noc w Muzeum (2017)
- Hommage a Louis Armstrong (2015)
- Leszek Możdżer. Jazz pianist. (2017)
- Hommage a Wojciech Kilar (2017)
- Plakat nieściszalny. Wystawa autorska. (2016)
- Piotr Bąk, rysunek – wystawa indywidualna pt. Poszukiwanie siebie. (2017)
- 8. Festiwal modelarski (2017).

Projekty okładek:

- Kolekcja niemożliwa (2015)
- Babilon. Video art. (2015)
- Agresja (2016)
- An Outline of British and American History. (2014)

Sławomir Śląski projektowanie graficzne uprawia z pasją. Bierze aktywny udział w życiu artystycznym. Działalność wystawienniczą rozpoczął już jako student, w latach 2003-2017 uczestniczył w kilkudziesięciu wystawach zbiorowych. Były to wystawy środowiskowe, ogólnopolskie oraz międzynarodowe poświęconych sztuce projektowania graficznego. Ponadto w latach 2012-2017 zorganizował 10 wystaw indywidualnych.

Dla każdego młodego projektanta bardzo ważne są wystawy ogólnopolskie i międzynarodowe, a więc te, które pozwalają na bezpośrednią konfrontację własnych dokonań artystycznych z dokonaniem artystów działających w innych ośrodkach czy innych krajach. Z tego względu należy wymieć udział doktoranta właśnie w wystawach tej rangi:

- XII Salon Plakatu Polskiego w Wilanowie, Warszawa, 2007
- Wystawa kompozycji pt. Ein Jahr - 34 Positionen - 34 Raume - 2007, Museum Modern Art Hunflend. Niemcy, 2008

- 24 Biennale plakatu Polskiego w Katowicach (2015)
- La Bienal del Cartel Bolivia BiCeBe, La Paz (2015)
- Międzynarodowa wystawa plakatu „Ekoplakat: Stres i depresja”, CK Karolinka Radzionków (2016)
- Ecuador Poster Bienal (2016)
- TYPE + TEKST - wystawa plakatu typograficznego Lublin (2017)
- TYPE + TEKST - 100 lat awangardy w Polsce wystawa plakatu typograficznego, Łódź (2017)
- Poster Quadrennial Bardejov, Słowacja (2017).

Działalność artystyczna Sławomir Śląskiego została zauważona i nagrodzona. Jest laureatem Grand Prix w konkursie na znak graficzny unijnego projektu Czysta i Tania Woda (2004), Grand Prix (w głosowaniu internetowym) na znak graficzny dla Metropolii Śląskiej (2007) oraz finalistą konkursu na plakat 7. Festiwalu Dialogu Czterech Kultur w Łodzi (2007).

Myślę, że ważna jest również aktywność pozaartystyczna doktoranta. Podnosi on swoje kwalifikacje uczestnicząc w szkoleniach, bierze udział w konferencjach naukowych organizowanych przez ośrodki uniwersyteckie. Jego wiedza z zakresu projektowania graficznego oraz działalność projektowa wyniosły go na pozycję jurora, występował w tej roli w kilku regionalnych konkursach.

Praca doktorska pt. „Typo-miasto. Studium graficzne desygnatów tożsamości dzielnicowej Jaworzna w plakacie” składa się części teoretycznej i praktycznej. Część pierwsza ma charakter naukowy, omawia teorię społeczeństwa, społeczności, opisuje wagę miejsca wychowywania jednostki w odniesieniu do zamieszkania. W tej części autor przybliży teorię kultury, znaku i pisma. Następnie sięga do historii miasta (początki już w średniowieczu) oraz historii dzielnic. Opowiada o kluczowych budynkach, punktach miasta, ale też o ważnych wydarzeniach etc. Elementy te nazywa desygnatami, znalazły one swoje graficzne odzwierciedlenie w zaprojektowanych plakatach. Autor poświęca bardzo dużo uwagi historii edukacji w Jaworznie – trwa ona nieprzerwanie od 200 lat. Ten fakt był inspirujący i decydujący przy podjęciu decyzji, aby każdą dzielnicę miasta „opisać” typograficznym plakatem.

W tej części pracy doktorant wykazuje umiejętność doboru, analizy i syntetycznego opracowania bogatej bibliografii, a składa się ona z 4 aktów prawnych, 47 pozycji wydanych drukiem, 14 pozycji internetowych. W pracy zamieszczone zostały 44 archiwalne zdjęcia. Przejrzysty język oraz dobre ujęcie problemów uzasadniających uwarunkowania odnoszące się do własnych decyzji twórczych decydują, że treści w niej zawarte przekonują, a pracę czyta się z zainteresowaniem. Przed przystąpieniem opisu części drugiej pracy doktorskiej należy do dodać, że została przyjęta właściwa koncepcja całości pracy doktorskiej, ponieważ istotnym, ale też niezbędnym wymogiem, który powinno się spełnić przed przystąpieniem do opracowania każdego projektu, a szczególnie projektu graficznego, jest zebranie podstawowych tematycznych danych, które po analizie w znacznym stopniu pomagają opracować założenia projektowe. Naturalnie końcowy pomysł w formie plastycznej wizji projektowanego zadania zależy od inwencji twórczej, doświadczenia zawodowego oraz umiejętności warsztatowych autora. Tym razem to się powiodło.

Część drugą – artystyczną, tworzy kolekcja 19 plakatów. Pierwszy poświęcony 200. rocznicy powszechnego obowiązku szkolnego – „Wolne, Niepodległe i Ścisłe Neutralne Wolne Miasto Kraków z Okręgiem Jaworzno 1818- 2018.” oraz 18 plakatów prezentujących desygnat każdej z dzielnic miasta Jaworzna. W pracy doktorskiej plakaty zaprezentowane zostały na poszczególnych rozkładówkach w taki sposób, że na lewej stronie znajduje się skrócony opis dzielnicy a na prawej projekt plakatu. Takie sąsiedztwo ułatwia odbiór plakatu zgodnie z intencją autora i jest to bardzo dobrym rozwiązaniem w wydawnictwie katalogowym. Ale przecież naturalnym miejscem plakatu jest przestrzeń miasta, przestrzeń publiczna, w której to plakat będzie funkcjonował bez opisu. W związku z tym zastanawiam się, czy rozwiązania graficzne desygnatów poszczególnych dzielnic Jaworzna bez podpowiedzi, jaką jest opis, będą właściwie odebrane przez mieszkańców miasta.

Wszystkie plakaty zaprojektowane zostały na formacie B1 (brutto) w układzie pionowym. Najprościej rzecz ujmując można powiedzieć, że kompozycje plakatów tworzą oryginalne, czarne układy typograficzne, zawsze na białym tle. Na każdym plakacie umieszczony jest logotyp TYPO MIASTO oraz informacja, rodzaj metryczki, zawierająca napis „Rozmowy o przyszłości dzielnicy”, miejsce i czas wydarzenia. Niektóre plakaty cechowane są historyczną, okrągłą, czerwoną pieczęcią danej dzielnicy. Plakaty mają informować o organizowanych spotkaniach, mających się odbyć w poszczególnych dzielnicach, ale również mają być prezentowane jako wystawa plenerowa na rynku miasta.

Jak pisze autor we wstępie pracy doktorskiej – „Głównym elementem budującym projekty poszczególnych plakatów nieprzypadkowo są litery. Ciągłość polskiej szkoły w tym obszarze, z wykładowym językiem polskim trwa od niemalże 200 lat.”

Podstawowym rysem twórczości Sławomira Śląskiego jest problem projektowania graficznego integralnie związanego z typografią. Jestem przekonany, że doktorant, budując własną koncepcję wypowiedzi artystycznej, wnikliwie przeanalizował rozwój typografii w ujęciu historycznym, a szczególnie wszystko to, co się w tej dziedzinie wydarzyło w ostatnich kilkudziesięciu latach, poczynając od prac konstruktywistów: Aleksandra Rodcenki, Laszlo Moholy-Nagy, dokonań Szkoły Bauhausu, następnie Jana Tschicholda, Władysława Strzebińskiego, Szkoły Szwajcarskiej, Wolfganga Weinagarta, Davida Carsona czy Nevilla Brody. Warto w tym miejscu zacytować Andrzeja Tomaszewskiego: „Oprócz nieustannego poszukiwania coraz doskonalszych technik składania tekstów, od pierwszych czcionek i kaszt Gutenberga do laserowych naświetlarek sterowanych przez komputery, w ciągu całej historii drukarstwa wiele uwagi poświęcono formie pisma. Litera była przedmiotem szczególnej uwagi – najpierw jako znak graficzny, czyli zapis informacji i zarazem obiekt estetyczny, a następnie jako czcionka lub inny poligraficzny nośnik pisma, z całym bagażem technicznych i jakościowych problemów jego sporządzania.” (Andrzej Tomaszewski, Leksykon pism drukarskich, Wyd. Krupski i Ska, str. 7) Nie bez znaczenia były również dla Śląskiego studia, a następnie praktyka dydaktyczna w pracowni Tadeusza Piechury. Wszystko to ukształtowało przekonania projektowe autora.

Do opracowania czarno-białych kompozycji typograficznych, przy użyciu których autor rozwiązuje wszystkie projekty plakatów, został użyty jeden krój pisma – Gill Sans Bold. Pismo to zaprojektował Eric Gill w 1926 roku (krój został opublikowany w 1928 roku przez Monotype Corporation). Układy majuskułowych liter tworzą oryginalne kompozycje typograficzne obrazujące nazwy poszczególnych dzielnic Jaworzna, swym mocnym działaniem graficznym zwracają uwagę oraz wciągają nas w rodzaj wizualnej gry.

Z kolekcji 18 plakatów zaprojektowanych dla dzielnic miasta, wyróżniam:

- plakat dla dzielnicy Byczyna
- plakat dla dzielnicy Dąbrowa Narodowa
- plakat dla dzielnicy Jeleń
- plakat dla dzielnicy Bory
- plakat dla dzielnicy Dobra
- plakat dla dzielnicy Jęzor
- plakat dla dzielnicy Koźmin
- plakat dla dzielnicy Pieczyńska
- plakat dla dzielnicy Siłownia.

Jak już zaznaczyłem wcześniej, plakaty – desygnaty Sławomira Śląskiego posiadają typograficzny rodowód. Pomysłowo opracowane i dobrze współdziałające układy litericzne tworzą oryginalne kompozycje plastyczne – pusta biała przestrzeń plakatu zostaje zdynamizowana czarnymi znakami litericznymi. Szczególnie mocno to widać w plakatach: „Bory”, „Jęzor”, „Koźmin”, są to bardzo dynamiczne, silnie działające kompozycje, wywołujące u widza iluzje wzrokowe. Ogólnie rzecz ujmując, plakaty osiągnęły jednocześnie oryginalną wizualizację

tematu, pełnię informacyjną, estetykę typograficzną – a wszystko w celu umożliwienia odbiorcy właściwego odczytanie plastycznej interpretacji projektowanego zadania. Plakaty – desygnty posiadają mocne działanie graficzne.

Kolekcja plakatów Sławomira Śląskiego tworzy swego rodzaju system, ponieważ elementy, które budują kompozycję poszczególnych plakatów pozostają w takim samym związku współzależności (ten sam krój pisma, czerń na bieli, biel na czerni), co decyduje o ich jednorodności. Autor zdaje sobie sprawę, że każda radykalna zmiana (inna kolorystyka, wprowadzenie innych krojów pisma) jednego z nich, pociągałaby za sobą załamanie wizualnej całości i w konsekwencji upadek systemu. Decyzję autora uważam za słuszną.

Uważam, że Sławomir Śląski jest utalentowanym, dobrze wykształconym, ambitnym i pracowitym, poszukującym twórcą. Jego twórczość projektową cechuje trafna, lakoniczna forma wizualna, najczęściej artykułowana przy użyciu środków typograficznych. Celowo rezygnuje z wszelkiej dekoracyjności. Stanowi to rozpoznawalny znak twórczości oryginalnej i dojrzałej, a jednocześnie wpisuje autora w krąg artystów kontynuujących projektowanie graficzne oparte na typokonstrukcyjnej koncepcji.

Konkluzja

Po gruntownym zapoznaniu się z dorobkiem projektowym, artystycznym, praktyką dydaktyczną oraz przedstawioną rozprawą doktorską stwierdzam, że całość doktoratu przygotowanego pod opieką promotora Pani dr hab. Ewy Stopy-Pielesz stanowi oryginalne dokonanie artystyczne. Ponadto stwierdzam, że doktorant wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną oraz reprezentuje wysoki poziom projektowy i artystyczny, co pozwala uznać, że w pełni wyczerpuje wymagania ustawowe, określone w Art. 13. ust. 1 Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 roku. (Dz. Ustaw nr 65 poz. 595 z póź. zm.).

Popieram starania kandydata i niniejszym składam wnioszek do Wysokiej Rady Wydziału Projektowego Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach o przyznanie panu mgr. Sławomirowi Śląskiemu stopnia doktora sztuki w dziedzinie: sztuki plastyczne, dyscyplinie: sztuki piękne.

Sławomir Iwański

Łódź, 23 marca 2018